ליקח לו חטין ולקח מהם שעורין שעורין ולקח מהם חטין תניא חדא אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו ותני חדא [א]אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לאמצע אמר רבי יוחנן לא קשיא הא ר"מ והא רבי יהודה הא ר"מ דאמר שינוי קונה והא רבי יהודה דאמר שינוי אינו קונה מתקיף לה ר' אלעזר ממאי דלמא עד כאן לא קאמר ר"מ אלא במידי דחזי ליה לגופיה אבל לסחורה לא אמר אלא א"ר אלעזר הא והא ר' מאיר ולא קשיא כאן לאכילה כאן לסחורה ◎ א)מחכו עלה במערבא לר' יוחנן אליבא דר' יהודה וכי מי הודיעו לבעל חטין שיקנה חטין לבעל מעות מתקיף לה רב שמואל בר ססרטי אי הכי אפילו חטין וחטין נמי לא אמר רבי אבהו שאני חטין וחטין דשליחותיה קא עביד וכי בעל הבית דמי תדע דתנן ב)[ב]אחד המקדיש נכסיו ואחד המעריך את עצמו אין לו בכסות אשתו ולא בכסות בניו ולא בצבע שצבע לשמן ולא בסנדלים חדשים שלקחן לשמן ואמאי לימא הכא נמי מי הודיעו לצבע שיקנה צבעו לאשה אלא לאו משום דאמרינן [דשליחותיה קא עביד וכיד אשתו דמי הכא נמי] שליחותיה קא עביד וכיד בעה"ב דמי א"ר אבא ◎ לא כל המקדיש נכסיו אין דעתו על כסות אשתו ובניו מתקיף לה רבי זירא וכי דעתו של אדם על תפיליו ג)ותנן [ג]המקדיש נכסיו מעלין לו תפילין א"ל אביי אין דעתו של אדם על תפילין המקדיש נכסיו סבר ד)מצוה קא עבידנא ואין דעתו של אדם על כסות אשתו ובניו משום איבה מתקיף לה רב אושעיא והלא חייבי ערכין שנו כאן ה)ותנן [ד]חייבי ערכין ממשכנין אותן וכי דעתו של אדם על עצמו למשכנו אלא אמר רבי אבא כל המקדיש נכסיו נעשה כמי שהקנה להן כסות אשתו ובניו מעיקרא תנו רבנן הלוקח שדה בשם חבירו אין כופין אותו למכור ואם אמר לו על מנת כופין אותו למכור מאי קאמר אמר רב ששת ה"ק הלוקח שדה מחבירו בשם ריש גלותא אין כופין אותו ריש גלותא למכור ואם אמר על מנת כופין את ריש גלותא למכור אמר מר הלוקח שדה בשם ריש גלותא אין כופין אותו ריש גלותא למכור מכלל דמקנא קניא ליה לימא פליגא דבני מערבא דאמרי וכי מי הודיעו לבעל חטין שיקנה חטין לבעל הבית אי משום הא לא קשיא כגון דאודעיה לבעל שדה ואודעינהו לסהדי אלא אימא סיפא על מנת כופין אותו ריש גלותא למכור אמאי ולימא ריש גלותא לא יקרייכו בעינא ולא זילותייכו בעינא אלא אמר אביי [ה]ה"ק הלוקח שדה בשם חבירו ו)(ריש גלותא)

אין

רש"י

ליקח בהן חטין. למחצית שכר: **[הא ר"מ].** קמייתא ר"מ [דאמר] שינוי קונה בתרייתא ר' יהודה [דאמר] שינוי אינו קונה ומיהו אם פחתו פחתו לו דלאו לעוותיה שדריה: **לגופיה.** למר ללבוש וספסל להשתמש: **אבל לסחורה.** בכל מידי דאיכא רווחא ניחא ליה וכי הותירו לאו שינוי הוא: **מי הודיעו.** למוכר החטין שלצורך בעל המעות הן שיקנה לו דקתני הותירו לאמצע בשלמא לר' אלעזר אליבא דר"מ דאמר בכל דהו ניחא ליה לאו מתנה הוא ושליחותיה דבעל הבית קעביד וקני בעל מעות מחצית השכר אלא לר' יוחנן דאמר מתנה הוא ולא הוי שליחות ומיהו שינוי לא קני קשיא דממאן קבעי למקני הא לא קנינהו בעל מעות מעולם: **אין לו.** לגזבר לא בכסות אשתו למשכנו בשביל הערך וכן לגבי מקדיש לא הוו בכלל נכסים להקדישן: **לשמן.** לאשתו ובניו: **חדשים.** רבותא נקט: **מעלין לו תפילין.** ולוה המעות ויתן בשבילם להקדש: **מעלין.** שמין: **אמר ליה אביי אין.** ודאי דעתו של אדם על תפילין להקדישן דסבר האי נמי מצוה קעבידנא דיהיבנא להקדש: **והלא חייבי ערכין שנו כאן.** דקתני המעריך את עצמו: **ממשכנין.** בעל כרחו אלמא לאו משום דעתו הוא: **הלוקח שדה מחבירו בשם ריש גלותא.** שאמר לו למוכר לצורך ריש גלותא אני לוקחה ונתכוון להטיל אימה שלא יבאו עליה עסיקין וכתב המוכר שטר המכירה בשם ריש גלותא: **אין כופין ריש גלותא.** לחזור ולכתוב שטר מכירה שהוא מכרה ללוקח. ואם אומר לו לוקח למוכר על מנת שיכתוב לי ריש גלותא בשמו לשמי שטר אחר כופין ריש גלותא למכור: **לא יקרייכו.** שעשיתם אותי ראש להטיל אימה: **ולא זילותייכו.** שאתם באים לעשות אותי למוכר שדות: **הכי קאמר הלוקח שדה בשם חבירו ריש גלותא:**

אין

תוספות

הא רבי יהודה דאמר שינוי אין קונה. הלכך אם הותירו לאמצע שכך נותן לו למחצית שכר ואם פחתו פחתו לו דמצי אמר ליה לא היה לך לשנות מדעתי ואת הוא דפשעת: **מי הודיעו לבעל חטין שיקנה חטין לבעל מעות.** אם נפרש דמהאי טעמא אין קונה אותו המשלח אבל לוקח דהיינו שליח קנה להו איכא למפרך נמי לר' אלעזר אמאי לא אוקי נמי הא והא כרבי יהודה כאן לאכילה כאן לסחורה והיא דקתני אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו היינו לאכילה דקפיד ולא שליחותיה קעביד הלכך לא קני להו לבעל המעות כלל משום טעמא דמי הודיעו לבעל חטין והיא דקתני אם הותירו הותירו לאמצע לסחורה דלא קפיד ושליחותיה קעביד הלכך קני להו בעל המעות ואם הותירו הותירו לאמצע ומיהו אם פחתו פחתו לו דאמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי ומיהו אין קושיא כ"כ לר"א כמו לר' יוחנן הלכך לא פריך אלא לר' יוחנן ואם נפרש מי הודיעו לבעל חטין שיקנה חטין לבעל מעות הרי בעל מעות לא קנה ושליח נמי לא קנה שלא נתכוון לקנות לעצמו וחוזר המקח כמו מקח טעות אז ליכא למפרך לר' אלעזר דלא מצי לאוקמי תרווייהו כרבי יהודה דכיון דשינוי לא קני לרבי יהודה אם כן אמאי אם פחתו פחתו לו אפילו לאכילה הא כיון דקמקפיד ולא שליחותיה קעביד ואיכא למימר מי הודיעו לבעל חטין שיקנה חטין לבעל מעות אם כן חוזר המקח ואם כן אמאי אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו למשמע שקונה אותו השליח:

שאני חטין וחטין דשליחותיה קעביד תדע דתנן כו'. תימה אמאי איצטריך לאתויי מהא דתנן והלא מגופא דברייתא משמע הכי דדוקא נקט ליקח בהן חטין ולקח בהן שעורים הא חטין וחטין משמע דפשיטא דאם הותירו הותירו לאמצע וה"נ משמע דתירוצא דרבי אלעזר דמתרץ כאן לסחורה משמע משום דלסחורה לא קפיד והוי כחטין וחטין והותירו הותירו לאמצע וי"ל דברייתא מצינן לאוקמי כגון שהודיעו שהוא קונה לבעל המעות והא דפריך מי הודיעו בעי למימר דמסתמא איירי הברייתא בכל ענין אפילו לא הודיעו והא פריך רב שמואל אי הכי אפילו חטין וחטין נמי אי איירי שלא הודיעו אלא ע"כ איירי כשהודיעו ומשני שאני חטין וחטין דשליחותיה קעביד דתנן כו' והשתא ודאי צריך להביא מהא דתנן דמגופא דברייתא ליכא למשמע מידי דאיכא לאוקמי כשהודיעו וא"ת מאי מוכח טפי מהא דתנן הא איכא לאוקמא נמי כשהודיעו לצבע דהאי נמר דאשתו היא ונראה דלא דמי דלעיל ודאי איכא למימר הוא מודיע כדי שיקנה לבעל המעות אבל הכא למה יש להודיעו הלא דעתו ליתן לאחר כך ומן ההקדש לא מסיק אדעתיה: **מי הודיעו לצבע שיקנה צבע לאשה.** תימה מאי פריך תינח אם יש שבח סממנין על גבי נמר אבל אם אין שבח סממנין על גבי הנמר מה לנו לחוש אם אין הצבע מקנה צבעו לאשה וי"ל דהכי פריך כיון דאין הצבע מקנה צבעו לאשה ויכול הצבע לתבוע שבח מן האשה דאע"ג דאין שבח סממנים ע"ג הנמר מ"מ היא נהנית ממעשה ידיו וצריכה ליתן לו שכר וכיון דיכול ליקח שכר מאשה א"כ מעות שקיבל מבעל האשה הן הקדש דאינן שכירות כיון שהאשה חייבת שכירות ולפי מה שפירשתי לעיל דכיון דלא הודיעו לבעל חטין שיקנה חטין לבעל המעות חוזר המקח ע"כ לא פריך הכא אלא ממעות שקיבל הצבע שיהיו הקדש אפילו אם יש שבח סממנין על גבי הנמר לא קנתה האשה והבעל נמי לא קנה וחוזר הצבע לצבע בכ"מ שהוא ואין לו להקדש בצבע כלום אלא המעות שקיבל הצבע כיון שחוזרין לבעל יהו הקדש והצבע יחזור ויתבע השכירות מן האשה ואמאי קתני אין לו לבעל בכסות אשתו משמע שבחנם בא לה: **אין דעתו של אדם על כסות אשתו.** הלכך אין דעתו להקדיש אותן מעות שנתן לצבע שלא יחזור ויתבע מן האשה ולפי האי טעמא הוה ליה למפרך תינח הקדש דתלוי בדעתו וכיון שאין רוצה להקדיש לא הוי הקדש אלא ערכין כיון שהעריך עצמו מה מועיל שאין דעתו עליהם מ"מ בע"כ נערך מכל מה שיש לו אלא משום דאית ליה פירכא אחריתי לא חש למפרך:

כגון

עין משפט
נר מצוה

צז א מיי' פ"א מהלכות שלוחין הלכה ה ופ"ה הלכה ב סמג עשין קעד טוש"ע ח"מ סי' קפג סעיף ה וסי' קעו סעיף יא וע"ש:

צח ב מיי' פ"ג מהל' ערכין הלכה יד סמג עשין קלא:

צט ג מיי' שם פ"ו הלכה ג סמג עשין קלב:

ק ד מיי' שם פ"ג הלכה יד:

קא ה מיי' פ"ב מהלכות שלוחין הלכה ה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קפד סעי' ב:

רבינו חננאל

תנו רבנן הנותן מעות לשלוחו ליקח לו חטין ולקח מהם שעורין שעורין ולקח מהם חטין תניא חדא אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו ותני חדא אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לאמצע. אמר רבי יוחנן לא קשיא, הא ר"מ והא רבי יהודה. וכיון דקיימא לן הילכתא כר' יהודה דאמר במתני' אם השבח יתר על היציאה כו' הנותן מעות לשלוחו לקנות לו דבר ידוע ושינה השליח, בין לאכילה בין לסחורה, אם פחתו פחתו לשליח ואם הותירו הותירו לאמצע, בעת שנתן לו המעות בתורת שותפות. אבל אם נתן לו המעות בתורת שליחות, הכל לבעל המעות. כדגרסינן בפרק אלמנה ניזונית הלכה אלמנה שמכרה שוה מנה במאתים, אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה כאן שנה רבי הכל לבעל המעות. **אסקינן** אמר רב פפא הילכתא דבר שיש לו קצבה חולקין דבר שאין לו קצבה הכל לבעל המעות. וכן הלכה. וכן פסק בפר"ח בהגוזל קמא דקיימא לן כר' יוסי דאמר הכל לבעל המעות ואוקימנא בדבר שאין לו קצבה. **אחד המקדיש נכסיו ואחד המעריך את עצמו אין שמין לו לא בכסות אשתו ולא בצבע שצבע לשמן ולא בסנדלים חדשים שלקחן לשמן.** ופרכינן אמאי לימא מי הודיעו לצבע שיקנה צבע לאשה, אלא משום דשליחותא קא עביד כידה דמי. אמר ר' אבא לא כל המקדיש נכסיו אין דעתו על כסות אשתו ובניו. מתקיף לה רב זעירא וכי דעתו של אדם על תפילין דתנן המקדיש נכסיו מעלין לו תפילין. אמר ליה, אין קסבר מצוה קא עבידנא אבל בכסות אשתו ובניו לא, משום איבה. מתקיף לה ר' הושעיא, והלא חייבי ערכין שנו כאן ותנן חייבי ערכין ממשכנין אותן, וכי דעתו של אדם למשכנו. אלא אמר ר' אבא כל המקדיש נכסיו נעשה כמו שהקנה לאשתו ובניו כסותו מעיקרא. ופר"ח זצ"ל דשנויא דר' אבא שינויא הוא.

מסורת הש"ס

א) [סנהדרין יז: וש"נ], ב) כתובות נד. ערכין כד., ג) ב"ב קנא. ערכין כג:, ד) [ערכין כד.], ה) שם כא. לעיל מ., ו) ברא"ש אינו,

גליון הש"ס

גמ' מחכו עלה במערבא. ביצה דף לח ע"ב שבועות דף כו ע"א: **שם לא כל המקדיש.** עי' נדרים דף מג ע"ב:

מוסף רש"י

אחד המקדיש נכסיו כו'. והגזבר בא למשכנו על ערכו הקצוב בפרשה, אין לו. לגזבר לא בכסות אשתו כו' (כתובות נד.) שאינו שלו (ערכין כד.). **ולא בצבע שצבע לשמן.** בגדים שצבע לשם אשתו ולשם בניו, ואע"פ שלא לבשום עדיין (כתובות נד.). **ולא בסנדלים חדשים.** רבותא קמ"ל דאע"ג דעדיין לא נעלום, הרי הן בחזקתן משעת לקיחה (ערכין כד.). **המקדיש נכסיו מעלין לו תפילין.** תפילין בכלל נכסיו ופודה אותן (ערכין כג:). כלומר אף תפילין הקדש ומעלין לו בדמים ופודן בשוויהן (רשב"ם ב"ב קנא.). **מצוה קא עבידנא.** דיהיבנא לבדק הבית, הלכך אכל נכסיה הוה דעתיה (ערכין כד.). **חייבי ערכין ממשכנין אותן.** גזבר נכנס לבתיהן ונוטל בעל כרחן (שם כג:) דכיון דלאו לכפרה אתי משהי ליה (לעיל מ.).